

Grundlæggende undervisningsmateriale

Børns udtryksformer

44300

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB og TAK

Børns udtryksformer hører til i den fælles kompetencebeskrivelse (FKB) nr. 2629, 'Pædagogisk arbejde med børn og unge'.

Hvad angår det generelle og forebyggende arbejde vedrører 'Børns udtryksformer' særligt servicelovens § 8 stk. 3, hvor der bl.a. står, at *"dagtilbudene skal give muligheder for oplevelser og aktiviteter, der bidrager til at stimulere barnets fantasi, kreativitet og sproglige udvikling, samt give barnet rum til at lege og lære og til fysisk udfoldelse, samvær og mulighed for udforskning af omgivelserne"*. I forhold til arbejdet med børns udtryksformer er det centralt at bemærke, at det pædagogiske arbejde her skal styrke det enkelte barns alsidige udvikling.

Hvad angår den målrettede indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med andet behov for særligt støtte vedrører 'Børns udtryksformer' særligt servicelovens § 32, hvor der bl.a. står, at den særlige støtte handler om at *"skabe de bedst mulige opvækstvilkår, så de på trods af deres individuelle vanskeligheder kan opnå de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende"*. Det vægtes, at støtten ydes tidligt og sammenhængende.

Begrundelse for sammenhæng mellem uddannelsesmål og FKB

Uddannelsen skal kvalificere deltagerne til at udfordre børns udtryksformer bredt set - med afsæt i en forståelse for udtryksformer (funktion og mening), barnets videnskabelse samt den pædagogiske medarbejders egen rolle og position heri (fx ved at skabe rammer for og formå en anerkendende tilgang til børnenes alsidige udtryksformer).

Børns udtryksformer handler fx om, hvordan børn udtrykker sig sprogligt, kropsligt, mimisk, musikalsk og dramatisk i meningsfulde og kvalificerende sammenhænge. Børns udtryksformer handler derfor om børnekultur. Kultur betyder 'dyrking'. Kultur er menneskeskabt og indeholder alle de idéer, holdninger og betydninger, som forbinder mennesker med hinanden på en given tid. Børnekulturen dyrkes, udfordres og stimuleres naturligt af børnene, når de leger. Derfor er børns leg et centralt aspekt ved det at arbejde med børns udtryksformer.

Børn skaber deres egen kultur via de måder, de udtrykker sig på; fx gennem legen. Børnekultur kan forstås som barnets og børnenes måde at lære og internalisere omverdenen på i egen selvstændigt bearbejdet form. Det gør børnene ved at kommunikere via deres udtryksformer. Kommunikationen kvalificeres, når børnene udtrykker sig mangfoldigt; dvs. at børnene bruger hele kroppen og alle intelligen-

ser, når de kommunikerer (Se fx litteratur om Reggio Emilia-pædagogik og litteratur af Howard Gardner i litteraturlisten). Det er væsentligt at værdisætte børnekulturen, fordi barnet herigennem styrker sin egen selvforståelse, egen videnskabelse og derved egne muligheder for udvikle en kvalificeret selvbestemmelse.

Den tyske ungdoms- og kulturteoretiker Thomas Ziehe skriver om dagens individualiserede samfund, at det for den enkelte handler om at finde personlig mening. Den enkelte leder med *”en næsten utrættelig sult efter liv og kærlighed, længsel efter nærhed, tryghed og krav om meningsfulde gøremål og fælles virksomhed, som bekræfter værdien af ens person. For hver enkelt drejer det sig om at have en historie, som man kan identificere sig med. Det drejer sig om at have en nutid, hvor man kan føle sig levende og en fremtid, som man kan håbe på”* (Thomas Ziehe (1990) ifølge Jan Borgen, 1998¹).

Inddragelse i fælles kulturarv er essentiel for, at der kan ske en kulturel overlevering, og inddragelse i kulturel mangfoldighed er essentiel for at give barnet en forståelse af kulturers forskellighed. Inddragelse såvel i den fælles kulturarv som i den kulturelle mangfoldighed er afgørende for at kunne begå sig i denne verden - ikke kun for at have forståelse for og kunne respektere andres kulturer, men også for at kunne blive optaget af, hvad man kan lære af andre kulturer. Her handler det om at se, mærke og opleve andre kulturer; og her er nysgerrighed, åbenhed og anerkendelse de bærende elementer. Inddragelse i den fælles kulturarv og en fælles kulturel mangfoldighed kvalificerer og nuancerer den enkeltes egen 'historie'.

En kvalificerende børnekultur kan ses ved en 'legende stemning' og 'meningsfuld væren' for børnene selv her og nu². Den enkeltes 'egen historie' skabes i den legende stemning - den meningsfulde væren - fordi det er dér, motivationen, energien og engagementet findes. Det er barnets selvstændige og egen 'skaben' og 'skabelse', der er i fokus her – det er det, der er essensen i børnekultur. Den voksnes rolle kan her være at sætte spor i denne børnekultur – ved at bidrage til, at historien kvalificeres.

- Hvordan ser og skaber man rammer for børnekultur som meningsfuld væren – med fokus på barnets egen meningsskabelse og eget indhold?
- Hvordan skabe den legende stemning?

I børnekulturen skal barnet ses som selvstændig aktør. Det er medvirkende til at udvikle børnene til samfundsborgere i et demokrati. Barnets meningsfulde væren har at gøre med at gribe og begribe verden omkring dem – på deres måde. Her

¹ Jan Borgen: *Pædagogik med psykologi*. Forlaget Dafolo, 1998.

² Carsten Jessen: *Hvad er børnekulturel kvalitet?* Filiokus, Nyt fra Sekretariat for Børnekulturnetværk, nr. 1-2002.

indgår omgivelserne som en læringsressource. Gode læringsressourcer handler om at sætte spor, det vil sige at sætte meningskabende aktiviteter, oplevelsesfyldte gøremål og alvorligt menneskeligt samvær i gang (Jan Borgen, 1998 – se note 1). De voksne kan herved udgøre en kvalificerende livspraksis (Espen Jerlang, 1997³).

AMU-uddannelsen 'Børns udtryksformer' handler om, hvilken rolle og position man som 'voksen' indtager i forhold til at give barnet gode redskaber - fysisk som psykisk (relationer, samspil og samvær), der kan berige den meningsfulde væren. Kvalitet kan ses ved, om der hersker en 'legende stemning'. Det er ikke altid, vi som voksne synes, at de redskaber og materialer, børnene bruger til at skabe den legende stemning er 'gode nok'. Børns brug af fx computerspil og Pokémonkort har givet anledning til megen debat herom. Spørgsmålet er, hvad vi gør ved børns kulturelle forbrug og valg – er det smagløst? Hvordan forholder vi os, når vi selv synes, det er smagløst? Det er vigtigt at se på forholdet mellem børns selvstændige kulturelle udtryk og den voksnes værdisættelse af børns selvstændige kulturelle forbrug. Der må være en fornuftig sammenhæng, for at vi reelt kan værdisætte børns selvstændige kulturelle udtryk.

At skabe en legende stemning kræver kompetencer og redskaber hos det enkelte barn. Det kan være en god idé at gøre sig overvejelser over, hvilke kompetencer barnet med fordel kan arbejde med for at udvikle børnekulturen, fx temaer som samvær, forpligtende fællesskaber, mod, nysgerrighed osv.). Det handler om at give og skabe gode rum for børnekulturen og børns udtryksformer, og det handler om at give og skabe gode rum for legeredskaber, der respekterer legen og det at udtrykke sig som en kulturel værdi.

'Børns udtryksformer' er derfor et uddannelsesforløb, der overordnet sætter fokus på at:

- værdisætte arbejdet med udtryksformer tilpasset både det enkelte barns og børnegruppens behov
- kende til mening og hensigt med at arbejde med børns udtryksformer

Uddannelsen vil som oftest være relevant for flere af målgrupperne i FKB'en. Det vil sige dagplejere, pædagogmedhjælpere, omsorgsmedhjælpere, som arbejder med børn og unge, medhjælpere i pædagogiske døgntilbud, ansatte på godkendte opholdssteder og familieplejere.

Kompetenceudviklingen vil derfor primært omhandle følgende arbejdspladser inden for dette jobområde:

³ Esben Jerlang (red.): *Barnets udvikling – en helhed*. Socialpædagogisk Bibliotek, 1997.

- Daginstitutioner i form af dagpleje, vuggestuer, børnehaver og integrerede institutioner
- Særlige dagtilbud til børn med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktions-evne
- Pædagogiske døgntilbud for børn og unge.

Arbejdsfunktioner

Den primære arbejdsfunktion i jobområdet 'Børns udtryksformer' er at medvirke til at fremme børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Rammerne for arbejdet er overordnet beskrevet i lov om social service.

'Børns udtryksformer' handler om at

- **tilrettelægge, igangsætte og støtte** barnets udtryksformer dels i de aktiviteter, som er naturlige for børn i den givne aldersgruppe, og dels i planlagte aktiviteter, som udfordrer og stimulerer børnegruppens og det enkelte barns udvikling af nuancerede udtryksformer.
- **skabe stimulerende og udviklende rammer** for barnet/børnene med fokus på eget udtryk og eget behov for fordybelse.
- **delagtiggøre** barnet/børnene i fælles kulturarv og kulturel mangfoldighed.
- **have kendskab** til børns forskellige udtryksformer (sproglige, kropslige, mimiske, musikalske og dramatiske udtryksformer) med henblik på at kunne indgå i tilrettelæggelse af aktiviteter, der udfordrer et varieret udbud af udtryksformer og samtidig er tilpasset det enkelte barns og børnegruppens behov.

Konkret kan arbejdsfunktioner i forbindelse med 'Børns udtryksformer' omhandle:

- **dagligt samvær** med børnene og deltagelse i børnenes egne lege
- **stille redskaber og muligheder til rådighed** og motivere børnene til at bruge disse (kvalificerende livspraksis), dvs. redskaber, som kan imødekomme forskellige udtryksformer på en varieret og kvalificerende måde – det kan være tegning, ler, naturmaterialer, legetøj, børnelitteratur, musik etc.
- **udfordre og stimulere** de kompetencer, som barnet/børnene skal udvikle for at arbejde varieret og alsidigt med udtryksformer (fx mod, samarbejde, lyst, fordybelse osv.)
- **sætte fokus på meningsskabende aktiviteter**, oplevelsesfyldte gøremål, alvorligt menneskeligt samvær
- **observationer** af børnenes forskellige udtryksformer med henblik på at kunne imødekomme børnegruppens og det enkelte barns særlige behov

- **delagtiggørelse** af barnet/børnene i fælles kulturarv og kulturel mangfoldighed
- **deltagelse i planlægning** og tilrettelæggelse af aktiviteter, som stimulerer og udfordrer barnets udtryksformer

'Børns udtryksformer' handler også om arbejdet med følgende temaer med henblik på at kunne udføre de nævnte arbejdsfunktioner:

- Pædagogik i forhold til leg og læring
- Kendskab til udtryksformers funktion og betydning
- Kendskab til børnekultur og børns forskellige udtryksformer
- Vurdering af rolle og position med hensyn til at værdisætte børnekultur
- Kendskab til kompetencer og redskaber, der på kvalificerende vis kan stimulere barnets forskellige udtryksformer

Uddannelsesmålets sammenhæng til TAK'ker

Uddannelsen relaterer sig til følgende to tilhørende arbejdsmarkedsrelevante kompetencer og skal kvalificere deltagerne inden for disse felter:

- a) Medvirke til børns og unges udvikling
- b) Igangsættelse af aktiviteter med og for børn og unge

I **TAK a)** står bl.a., at medarbejderne udfører pædagogisk og omsorgsrettet arbejde i pædagogiske dagtilbud i forhold til børn med almindelige behov herfor. Medarbejderne skal i det daglige arbejde kunne udfordre børns og unges potentialer, og de skal have forståelse for professionelles særlige ansvar for omsorg og udvikling af den pædagogiske praksis.

Udvikling af kompetence til at gøre sig pædagogiske overvejelser og tilrettelægge aktiviteter, der tager udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger og udviklingsmuligheder, er centralt i denne TAK. Denne kompetence kræver viden om og kompetence til at værdisætte arbejdet med børns udtryksformer bredt set og at deltagerne kender til børns forskellige udtryksformer. De skal desuden forstå vigtigheden af at støtte børnene i at udvikle nuancerede udtryksformer.

Det betyder, at deltagerne skal forstå og arbejde med:

- Børns udtryksformer som et vægtigt element i barnets udvikling
- Børnekultur og børns forskellige udtryksformer
- Fælles kulturarv og kulturel mangfoldighed
- Egen rolle og position i forhold til børnenes behov

I kapitlet 'Ideer til tilrettelæggelse' gives forslag til, hvordan den pædagogiske medarbejder kan udfordre barnets potentialer i forhold til at udtrykke sig og arbejde med egen rolle og position i forhold til denne proces.

I **TAK b)** står bl.a., at medarbejderne igangsætter og skaber rammer for aktiviteter og udtryksformer, der udfordrer børn og unge og giver dem mulighed for at tilegne sig kommunikative, kreative, sociale og praktiske færdigheder samt udvikler deres selvstændighed og evne til at indgå i forpligtende fællesskaber. Aktiviteterne og udtryksformerne skal udfordre den enkeltes fantasi, kreativitet og alsidige udvikling med udgangspunkt i den enkeltes potentialer. Det gælder praktiske, fysiske, æstetiske, sanselige, musiske, kulturelle og håndværksmæssige aktiviteter.

Udvikling af kompetence til at gøre sig pædagogiske overvejelser og tilrettelægge aktiviteter, der udfordrer børns og unges udtryksformer, selvstændighed og sociale kompetencer, er centralt i denne TAK. En sådan kompetence fordrer viden om børns forskellige udtryksformer og om, hvordan børns udtryksformer bedst muligt stimuleres og udfordres.

Det betyder, at deltagerne skal:

- støtte børnene i at udvikle nuancerede udtryksformer
- skabe rammer, der tilgodeser børns udtryk og tilgodeser behov for fordybelse
- delagtiggøre børnene i fælles kulturarv og kulturel mangfoldighed
- indgå i tilrettelæggelse af aktiviteter med et varieret udbud af udtryksformer

I kapitlet 'Ideer til tilrettelæggelse' gives forslag til, hvordan der konkret kan arbejdes med ovenstående.

Generelt

Medarbejderne arbejder selvstændigt og i samarbejde med barnets familie, kolleger og andre relevante samarbejdspartnere om opgaven. Kompetencen er udbredt på de fleste arbejdspladser i jobområdet. Derfor er der behov for, at hver enkelt medarbejder kan deltage i at understøtte og fremme barnets udtryksformer. Det vil dog være forskelligt, hvilke muligheder der på de konkrete arbejdspladser vil være for at arbejde med og deltage i barnets udtryksformer.

Deltagerforudsætninger

Det anbefales, at deltagerne inden uddannelsesstart har både elementær teoretisk viden og praksiserfaring fra området - pædagogisk arbejde med børn og unge. Del-

tagernes faglige forudsætninger i forhold til uddannelsesmålet vil afhænge af arbejdsorganiseringen på den enkelte arbejdsplads:

- I dag- og døgntilbud vil der være forskellige muligheder for at indgå i arbejdet med børns udtryksformer set i forhold til tildeling af ansvarsområder for uddannet personale og medhjælpere. Børns udtryksformer indgår stort set i alle aktiviteter og relationer, som barnet deltager i. Derfor vil alle medarbejdere på forskellig vis skulle kunne forholde sig til dette tema.
- Dagplejeren arbejder ofte alene, men arbejder i nogle situationer sammen med dagplejepædagogen samt andre dagplejere i legestuer.

Struktur

Uddannelsen "Børns udtryksformer" knytter sig til følgende AMU-uddannelser i FKB'en 'Pædagogisk arbejde med børn og unge':

Det anbefales, at deltagerne har uddannelsesbevis fra de grundkurser, som knytter sig til deltagerens jobfunktion, fx

- Pædagogmedhjælper i daginstitutioner
- Grundkursus for dagplejere
- Medhjælper i pædagogiske døgntilbud
- Omsorgsmedhjælper - arbejde med udviklingshæmmede
- Familieplejere, pædagogik og samarbejde

'Børns udtryksformer' kan ses som en basisuddannelse i forhold til uddannelserne

- Teater og drama i pædagogisk arbejde
- Multimedier i pædagogisk arbejde
- Leg med sprog
- Børn og natur
- Børns motorik, sansning og bevægelse

'Børns udtryksformer' kan således med fordel tages i tilknytning til de ovenfor nævnte uddannelser. Det kan også anbefales, at uddannelsen knyttes til flg. AMU-uddannelser:

- Samspil og relationer i pædagogisk arbejde
- Børns leg
- Børns kompetenceudvikling 0-5 år

Ligeledes kan 'Børns udtryksformer' indgå som god basis for flg. tre AMU-uddannelser, der har til hensigt at kvalificere deltagerne til arbejdet med pædagogiske læreplaner:

- Pædagogiske læreplaner i dagtilbud
- Planlægning af pædagogiske aktiviteter
- Dokumentation og evaluering af pædagogisk arbejde

2. Ideer til tilrettelæggelse

Det anbefales, at der tages afsæt i deltageres egne praksiserfaringer, og at deltagerne arbejder med egne praksisfortællinger.

Det kan fx indgå i uddannelsesforløbet, at deltagerne udarbejder deres egen praksisfortælling og i en projektor organiseret form arbejder med, hvordan de udfordringer, som fortællingen evt. stiller, kan imødekommes.

Herved kan deltagerne under forløbet arbejde med analyse af egen praksis og udarbejdelse af handleforslag. Analysen kan ske ved, at deltagerne stiller arbejds spørgsmål til fortællingen, som de under forløbet arbejder med at svare på, efterhånden som de tilegner sig mere viden om temaet. Brug af mindmap kan være velegnet til det konkrete arbejde med at stille spørgsmål til fortællingen.

Arbejdsspørgsmålene kan fx stilles på baggrund af en undren over handlinger og reaktioner eller ud fra et ønske om at sætte en bestemt udviklingsproces i gang. På denne måde arbejder deltagerne implicit med analyse og dokumentation samt analyse af egen praksis; og deltagerne tilegner sig redskaber til fortløbende at dokumentere og udvikle egen praksis.

Det anbefales også, at der på uddannelsen arbejdes eksemplarisk, dvs. at deltagerne arbejder med at udvikle kommunikative og refleksive kompetencer, fx ved at arbejde i grupper og ved at inddrage projektarbejdsformen. Herigennem kan deltagerne arbejde med refleksion, gruppeprocesser, kommunikation, dialog og anerkendende relationer.

Forslag til temaer i uddannelsesforløbet

1. Støtte børn i at udvikle nuancerede udtryksformer

Her sættes fokus på, hvordan børnene støttes bedst muligt i at udvikle nuancerede udtryksformer.

Der kan arbejdes med de enkelte udtryksformer – hvordan de stimuleres og udfordres.

2. Skabe rammer, der stimulerer og udvikler det enkelte barn

Her sættes fokus på rammerne for at arbejde med børns udtryksformer.

Der kan arbejdes med mulighedsbetingelser⁴ for at stimulere og udvikle barnet.

Deltagerne kan arbejde med egen rolle og position i forhold til at skabe gode rammer for børnene.

Der kan arbejdes med handleplaner i forhold til at skabe de bedst mulige rammer for børnene. Handleplanerne kan med fordel indgå i arbejdet med de pædagogiske læreplaner.

3. Delagtiggørelse af børnene i fælles kulturarv og kulturel mangfoldighed

Her sættes fokus på, hvordan barnet delagtiggøres i den fælles kulturarv og kulturelle mangfoldighed.

Der kan arbejdes med kulturmøder, børnelitteratur, temaer og projekter med børnene, hvor besøg på bestemte steder kan indgå. Samvær med børnene omkring aktiviteter, der omhandler den fælles kulturarv og kulturelle mangfoldighed.

4. Børnekultur og forskellige udtryksformer

Her er kendskab til børnekultur og børns forskellige udtryksformer de centrale elementer.

Der kan arbejdes med de forskellige måder, børn udtrykker sig kulturelt på, legens betydning og hvordan børn udtrykker sig.

5. Organisering og tilrettelæggelse af aktiviteter, der udfordrer barnets/børnenes udtryksformer

Her er fokus på den pædagogiske del af arbejdet med børns udtryksformer.

Der kan fx arbejdes med handleplaner i forhold til planlægning og tilrettelæggelse. Deltagerne kan fx arbejde med at organisere og tilrettelægge en aktivitet, som efterfølgende kan anvendes i egen praksis.

⁴ Med mulighedsbetingelser forstås, hvad der - bredt set - hæmmer og fremmer barnets udvikling af udtryksformer.

3. Opgaver og undervisningsmaterialer

Se Litteraturliste mv.

4. Litteraturliste mv.

Litteraturlisten er vejledende og ikke udtømmende. Undervisere kan inspireres af listen både i forhold til egen forberedelse af uddannelsesforløbet og i forhold til at søge anden og nyere aktuel litteratur og lovstof – dette også ved, at litteraturlisten indeholder links til websider, hvor ny viden kan søges, ligesom der gives en række links, der kan inspirere til udvælgelse af ny litteratur. Litteraturlisten kan også anvendes af deltagerne i uddannelsesforløbet.

Lov om social service. LBK nr. 97 af 17/02/2005 (Historisk).

Vejledning om dagtilbud m.v. til børn efter lov om social service. VEJ nr. 53 af 06/03/1998. www.social.dk.

Sådan tænker børn, sådan lærer børn. Af Howard Gardner, Gyldendal Undervisning, 1999.

Den intelligente skole - Gardner i praksis. Af Howard Gardner, Gyldendal 1999.

De mange intelligensers pædagogik. Af Howard Gardner, Gyldendal Undervisning 1997.

At balancere på silkestråde. Tema i tidsskriftet *Børn i Europa*, nr. 6 - februar 2004. Temanummeret kan downloades fra www.bupl.dk.

Den vellykkede pædagogiske reforms hundrede sprog. Af Howard Gardner. I: *Børn i Europa*, nr. 6 - februar 2004.

Otte intelligenser - én pædagogik. Af John Peters. Artikel i Fagbladet *Børn og Unge*, 50/2001.

Børns mange intelligenser og den upraktiske skole. Af Mogens Hansen. I tidsskriftet *Uddannelse*, nr. 7, august/september 1999.

Børnekulturens bud. Af Kulturrådet for Børn, juni 2003. Fra: www.boernekultur.dk.

Sølvguiden - Rapport om pædagogisk arbejde med læring i dagtilbud. Af Socialministeriet, september 2003. Kan downloades fra www.boernogkultur.dk/section2/Skole_og_dagtilbud/Paedagogiske_laereplaner.html.

Guldguiden - Bog om læring i dagtilbud. Af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, marts 2005. Kan downloades fra www.boernogkultur.dk/section2/Skole_og_dagtilbud/Paedagogiske_laereplaner.html.

Hvad er børnekulturel kvalitet? Af Carsten Jessen. *Filiokus, Nyt fra Sekretariatet for Børnekulturnetværk*, nr. 1, 2002.

Plant et værksted: Grundbog om æstetisk skabende virksomhed. Af Jesper Froda og Susanne Ringsted, Hans Reitzels Forlag, 2. udg. 2001.

Værkstedet. Tema i tidsskriftet: *0-14*. Dansk Pædagogisk Forum, nr. 2/97.

Pædagogik for alle sanser; Reggio Randers. Af Vibeke Bye Jensen. I: *Børn & Unge*, årg. 35, nr. 13 (2004).

Leg og læring. Tema i tidsskriftet: *0-14*. Dansk Pædagogisk Forum, nr. 3/2000.

Italienske spor. Red. af Martin Bayer m.fl. Forlag: BUPL, Børne- & Ungdomspædagogernes Landsforbund, 1999. Serie: *VERA - Tidsskrift for pædagoger*; Nr. 9, 1999.

Det bli'r aldrig som før : pædagogisk udviklingsprojekt i Aalborg Kommune med udgangspunkt i erfaringer fra den pædagogiske filosofi i Reggio Emilia, Italien. Rapport af Marianne Trenskow, Susanne Elbæk og Anja Kirkeby. Forlag: Skipper Clement Seminariet, 1998.

Links og tidsskrifter:

Børnekulturportalen - www.boernekultur.dk

Børns udtryksformer - børn og unges legekultur. Af Kaare W. Nielsen. Egen hjemmeside: <http://home19.inet.tele.dk/kaweni/>

Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur (BUKS). Børne- og Ungdomskultursammenslutningen, Syddansk Universitet. Syddansk Universitetsforlag. www.hum.sdu.dk/buks/

Fagforeningen FOA, www.foa.dk

Børns udtryksformer

Grundlæggende undervisningsmateriale

Fagforeningen BUPL, www.bupl.dk